

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут оперативно-рятувальних сил
Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»
за освітньо-професійною програмою
«Екстремальна та кризова психологія»

підготовки магістра у галузі знань
С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

за спеціальністю С4 Психологія
мова навчання – українська

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах
на 2025-2026 навчальний рік
Протокол від «29» 08 2025 року №1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Психологія та педагогіка вищої школи»

Черкаси – 2025 рік

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1. Анотація

Навчальна дисципліна «Психологія та педагогіка вищої школи» для підготовки магістрів за спеціальністю С4 Психологія, є базовим предметом, що має на меті формування у здобувачів компетенцій, які спрямовані на засвоєння та поглиблення теоретичних уявлень щодо актуальних проблем, тенденцій, закономірностей розвитку сучасної вищої освіти, процесів навчання і виховання у ході професіоналізації, розвитку особистості; формування психолого-педагогічної готовності здобувачів вищої освіти до викладацької діяльності; формування у здобувачів позитивної професійної мотивації, інтересу до науково-педагогічної діяльності; досягнення психолого-педагогічної майстерності та культури професійної діяльності.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Грибенюк Геннадій Сергійович, професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил Національного університету цивільного захисту України, доктор психологічних наук, професор
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 107. Номер телефону: 096 2266263
E-mail	Геннадій Грибенюк, hrybeniuk_hennadii@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	Сфера наукових інтересів пов'язана з розробкою проблем психології прийняття рішень в екстремальних умовах, зокрема, активізацією внутрішніх резервів людини. Життєздійснення ставить вимоги до людини як суб'єкта "самоперетворень" і самоефективності. У зв'язку з цим цікавими є особистісні, соціально-психологічні та організаційно-психологічні умови становлення і розвитку здатності до саморегуляції як детермінанти ефективної діяльності в різних умовах та готовності мотиваційної сфери фахівців.

Професійні здібності	Досвід: - практичного управління різномісцевими соціо-технічними та соціономічними системами на робочих місцях сектору безпеки та оборони; - ведення наукового пошуку самостійно та у складі проектних груп; - викладацької та керівної роботи у закладі вищої освіти; - експертної роботи у складі спеціалізованих вчених рад.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Доктор психологічних наук, зокрема: спрямування наукової спеціалізації кандидатського рівня — військова психологія та педагогіка, з розкриттям мотиваційної готовності фахівця; докторського рівня — педагогічна та вікова психологія, де розкрито проблеми здатності до саморегуляції та її становлення у курсантів. Автор значної кількості монографій, наукових фахових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях.

3. Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті інституту (<http://rozklad.nuczu.edu.ua>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щопонеділка кожного місяця з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 234. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Мета вивчення дисципліни

Формування у здобувачів компетенцій, які спрямовані на засвоєння та поглиблення теоретичних уявлень щодо актуальних проблем, тенденцій, закономірностей розвитку сучасної вищої освіти, процесів навчання і виховання у ході професіоналізації, розвитку особистості; формування психолого-педагогічної готовності здобувачів вищої освіти до викладацької діяльності; формування у здобувачів позитивної професійної мотивації, інтересу до науково-педагогічної діяльності; досягнення психолого-педагогічної майстерності та культури професійної діяльності.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна, вечірня)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Обов'язкова професійна	
Навчальний рік	2025-2026	
Семестр		1
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС		3
загальна кількість годин		90
кількість модулів		1
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):		
лекції		6
практичні заняття		-
семінарські заняття		2
самостійна робота (годин)		82
індивідуальні завдання	на вибір	
Форма підсумкового контролю	Іспит	

6. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: дисципліни першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Постреквізити: теоретико-методологічні проблеми психології, психологія професійного розвитку фахівців екстремальних видів діяльності.

7. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	ЗК 1
Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	ЗК 4
Здатність організувати та реалізувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології	СК 5
Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію	СК 8

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх,отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість	ПР 6
Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях	ПР 7
Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації	ПР 8
Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності	ПР 9

8. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. «ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»

Змістовий модуль 1. Педагогіка та психологія вищої школи як галузь наукових знань

Тема №1. Педагогіка та психологія вищої школи в системі наукового знання.

Предмет і завдання педагогіки та психології вищої школи. Особливості формування екологічної свідомості особистості як актуальна психолого-педагогічна проблема.

Література: [Баз.: 2-7, 5, 11. Доп.: 4, 6, 9, 11].

Тема №2. Основи дидактики вищої школи.

Дидактика як галузь педагогіки. Категорії та основні принципи дидактики вищої школи. Об'єкт, предмет і завдання дидактики. Принципи навчання.

Література: [Баз.: 1-3, 6, 10, 12. Доп.: 2, 6, 8, 10].

Тема №3. Структура та особливості навчального процесу у вищій школі.

Структура навчального процесу у вищому навчальному закладі. Завдання освіти, виховання і розвитку особистості студента вищої школи. Показники якості навчання у вищій школі.

Література: [Баз.: 1-4, 5, 8, 9. Доп.: 3, 5, 6].

Тема №4. Особливості університетської освіти. Нові моделі організації навчального процесу у сучасній вищій школі.

Особливості університетів та університетської освіти. Нові моделі організації навчального процесу в національній вищій школі.

Література: [Баз.: 1, 3, 5, 6, 11, 12. Доп.: 1, 3, 11].

Тема №5. Освітні технології в сучасній вищій школі.

Технологія та методика навчання. Зміст та структура освітньої технології. «Традиційне» та «інноваційне» навчання: порівняльний аналіз. Дидактичні можливості нових інформаційних технологій. Критерії ефективності технологій навчання. Лекція у вищій школі: технологія підготовки та проведення. Семінарське заняття, методика його підготовки та проведення. Практичні заняття. Методика підготовки і проведення. Методика проведення консультацій та індивідуальних занять.

Література: [Баз.: 2-7, 5, 7, 9. Доп.: 1, 3, 9].

Тема №6. Педагогічний контроль у вищих навчальних закладах та основні форми його здійснення.

Завдання, функції і види педагогічного контролю. Форми і методи контролю навчальних досягнень студентів. Курсові і кваліфікаційні роботи.

Література: [Баз.: 2-4, 5, 11,12. Доп.: 2, 6, 8].

Змістовий модуль 2. Психологія вищої школи

Тема №7. Науковий апарат психології вищої школи як науки та навчальної дисципліни.

Предмет і основні поняття психології вищої школи. Методологія психології вищої школи.

Література: [1, 8, 9, 10. Доп.: 3, 4, 6, 7].

Тема №8. Психологія студента ВНЗ.

Психологічна характеристика студентського віку. Типологія студентів. Протиріччя та проблеми освітньо-професійної соціалізації сучасного студента. Психологічний аналіз навчальної діяльності студента. Академічна група студентів як об'єкт освітньо-професійної соціалізації. Напрями психолого-педагогічного забезпечення самоосвіти та саморозвитку студентів.

Література: [1, 4, 6, 9. Доп.: 2, 4, 8, 10].

Тема №9. Специфіка професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи.

Психолого-педагогічні вимоги до викладача вищої школи. Структура діяльності викладача. Професійні та особистісні якості викладача. Професійні деформації в педагогічній діяльності. Психологія викладача ВНЗ як суб'єкта педагогічної праці. Педагогічна культура викладача ВНЗ. Комунікативна культура викладача. Імідж викладача. Психологічний аналіз діяльності викладача.

Література: [1, 8, 9, 10. Доп.: 6, 7].

Підсумкова модульна робота

Іспит

9. Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна форма: дистанційна)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин за формами навчання					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практ. заняття	семінар. заняття	самостійна робота*	Поточний контроль
МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ						
Змістовий модуль 1. Педагогіка та психологія вищої школи як галузь наукових знань						
Тема 1. Педагогіка та психологія вищої школи в системі наукового знання.	8	-	-	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання

Тема 2. Основи дидактики вищої школи.	8	-	-	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 3. Структура та особливості навчального процесу у вищій школі.	10	2	-	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 4. Особливості університетської освіти. Нові моделі організації навчального процесу у сучасній вищій школі.	8	-	-	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 5. Освітні технології в сучасній вищій школі.	10	2	-	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 6. Педагогічний контроль у вищих навчальних закладах та основні форми його здійснення.	8	-	-	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 1.</i>	52	4	-	-	48	-
Змістовий модуль 2. Психологія вищої школи						
Тема 7. Науковий апарат психології вищої школи як науки та навчальної дисципліни.	10	-	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 8. Психологія студента ВНЗ.	10	-	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 9. Специфіка професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи.	12	2	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовим модулем 2.</i>	32	6	-	-	30	-
Підсумкова модульна робота	6	-	-	2	4	письмові завдання
Разом за модуль 1	90	6	-	2	82	-
Іспит	-	-	-	-	-	-
ВСЬОГО	90	6	-	2	82	-

Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологія та педагогіка вищої школи».

10. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи.

Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, підготовка презентацій, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання

індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах.

1. Об'єкт, предмет і функції педагогіки вищої школи: сучасні реалії і перспективи.
2. Проблеми гуманізації і демократизації вищої освіти в Україні.
3. Становлення університетської освіти: історія, сьогодення, перспективи.
4. Роль класичних університетів у розвитку вітчизняної науки і культури.
5. Соціально-педагогічне середовище ВНЗ як об'єктивний чинник формування особистості студента.
6. Недержавний сектор вищої освіти в Україні: проблеми становлення і розвитку.
7. Роль особистісно-орієнтованої освіти у сучасному суспільстві.
8. Можливості модернізації вищої школи України.
9. Виховна робота зі студентською молоддю. Стан та перспективи удосконалення (на конкретних прикладах).
10. Дидактика вищої школи як галузь педагогіки.
11. Сучасні інноваційно-інформаційні урахуванням специфіки ВНЗ та факультету).
12. Дистанційне навчання: теорія і практика (з урахуванням специфіки ВНЗ та спеціальності).
13. Куратор як фасилітатор навчально-пізнавальної діяльності студентів.
14. Можливості комп'ютерної підтримки навчального процесу у сучасному ВНЗ.
15. Соціально-педагогічні проблеми реформування вищої школи в Україні.
16. Менеджмент вищої освіти: симбіоз традицій та нововведення.
17. Структура науково-педагогічної діяльності та шляхи її розвитку.
18. Педагогічна культура викладача ВНЗ очима студента.
19. Комунікативна культура викладача ВНЗ як чинник педагогічної майстерності.
20. Сучасне студентство як особлива соціальна група.
21. Індивідуалізація навчально-виховного процесу у вищій школі: можливості і обмеження.
22. Форми організації навчання у сучасній вищій школі (з урахуванням специфіки ВНЗ і факультету).
23. Інноваційні технології навчання у вищій школі (з урахуванням специфіки ВНЗ і факультету).
24. Лекція у вищій школі: традиції та інновації.
25. Методика підготовки і проведення семінарсько-практичних занять: шляхи модернізації (з урахуванням спеціальності студента-магістранта).
26. Інтерактивні методи навчання у вищій школі (на прикладах

викладання конкретної навчальної дисципліни).

27. Психологічні особливості студентського віку та їх урахування в навчальному процесі.

28. Професійні педагогічні стреси: можливості попередження і подолання.

29. «Психологічне вигорання» в професійно-педагогічній діяльності.

30. Порівняльний аналіз особливостей університетської освіти в Україні і за кордоном (вибір об'єктів – за бажанням студента).

31. Педагогічний імідж. Методика створення особистого іміджу викладача.

32. Педагогічні конфлікти: причини, особливості, шляхи попередження і вирішення.

33. Система управління вищим навчальним закладом: стан та перспективи удосконалення (на прикладі конкретного ВНЗ).

34. Роль студентського самоуправління в демократизації діяльності ВНЗ.

35. Гендерні особливості в поведінці і діяльності студентів.

36. Мотивація учіння студентів: види, розвиток та вплив на процес навчання.

37. Професійно-педагогічне спілкування як наука та мистецтво.

38. Вплив бар'єрів спілкування на ефективність педагогічної взаємодії.

39. Педагогічний такт викладача ВНЗ.

40. Комунікативні здібності і вміння педагога.

42. Принципи педагогічного спілкування.

43. Сутність комунікативної культури викладача ВНЗ.

44. Мовлення як основний засіб педагогічного спілкування.

45. Засоби мовленнєвої виразності в діяльності викладача (на прикладах з педагогічної практики).

46. Значення візуальної психодіагностики для формування педагогічної майстерності.

47. Конфлікти в педагогічній діяльності: причини виникнення і шляхи подолання.

48. Стреси і стресори в педагогічній діяльності.

49. Чинники впливу на формування лекторської майстерності викладача ВНЗ.

50. Професійні деформації та професійне "вигорання" викладача вищого навчального закладу.

11. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

– методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи

навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

– методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний;

– методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

– інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

– науково-дослідна робота;

– самостійна робота.

12. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: іспит, стандартизовані тести, командні проекти, реферати, презентація власних досліджень, виконання практичних завдань.

13. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України за 100-бальною шкалою.

14. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, проєктної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту.

15. Розподіл та накопичування балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: іспит

Розподіл балів									
Модуль 1									
Поточний контроль та самостійна робота						Індивідуальні завдання	Модульна контрольна робота	Іспит	Сума балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	
						до 60	Т.Т. 1-9 до 20	до 20	100

Примітка: за виконання творчих робіт з навчальної дисципліни здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має перевищувати 20. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види творчих робіт та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах (розділ «Оцінювання творчих робіт»).

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському (практичному) занятті дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів:

5 балів – завдання виконане, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію.

4 бали – завдання виконане, відповідь вірна, але обґрунтування відповіді недостатнє.

3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, допущені незначні помилки.

2 бали – завдання виконане частково, допущені значні помилки.

1 бал – завдання виконане на рівні окремих фрагментів.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання. При виконанні практичних завдань оцінюється вміння правильно підібрати психодіагностичний комплекс, технології психологічної допомоги та вміння їх застосовувати на практиці.

Підсумкова модульна робота є складовою підсумкового контролю і здійснюється шляхом проведення письмової контрольної роботи у межах залікового модулю дисципліни.

Кожен варіант підсумкової модульної роботи для здобувачів очної форми навчання складається з двох теоретичних завдань та десяти тестових запитань. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміння

застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Кожен варіант підсумкової модульної роботи для здобувачів заочної форми навчання складається лише з двох теоретичних завдань.

Критерії оцінювання знань здобувачів очної форми навчання при виконанні модульної роботи.

Підсумкова модульна робота оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів: теоретичні завдання: вага одного правильно вирішеного теоретичного завдання становить 5 балів, максимальна кількість балів за правильне вирішення усіх теоретичних завдань становить 10 балів. Тестові завдання: максимальна кількість балів за вирішення тестових завдань становить 10 балів, один бал за одне правильно виконане завдання.

Критерії оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання при виконанні модульної роботи.

Підсумкова модульна робота здобувачів заочної форми навчання оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів: теоретичні завдання: вага одного правильно вирішеного теоретичного завдання становить 10 балів, максимальна кількість балів за правильне вирішення усіх теоретичних завдань становить 20 балів.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання та передбачає перевірку засвоєння здобувачами теоретичного та практичного матеріалу дисципліни, розвитку їх творчого мислення, набутих знань, умінь та навичок і їх застосування під час вирішення практичних завдань. Здійснюється шляхом складання здобувачами *усного іспиту* за екзаменаційними білетами встановленої форми, комплект яких повинен становити 120% від кількісного складу навчальної групи.

Зміст завдань підсумкового контролю формується відповідно до програми навчальної дисципліни, відповіді на які повинні відображати вільне володіння здобувачами обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Тривалість усного іспиту для одного здобувача не повинна перевищувати 0,5 години (з врахуванням часу на підготовку та відповідь здобувача). Для уточнення рівня володіння матеріалом дисципліни екзаменатор може задавати додаткові питання.

Здобувач допускається до складання підсумкового контролю, якщо він виконав усі види обов'язкових робіт, що передбачені робочою програмою дисципліни.

У разі отримання незадовільної оцінки, перескладання іспиту з дисципліни допускається не більше двох разів.

У разі включення сигналу «Повітряна тривога» або інших відповідних

сигналів оповіщення іспит переривається та продовжується вже після відбою.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі у формі іспиту (оцінюється від 0 до 20 балів):

20 балів – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст поставлених завдань;

10-19 бали – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

5-9 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

4-1 балів – здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту поставлених завдань.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самостійної роботи. Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання індивідуальних завдань здобувачів: очної форми навчання здійснюється в діапазоні від 0 до 10 балів, заочної – від 0 до 60 балів і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь: 3 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

2 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнювальних висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної

побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Есе: 3 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є

доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Групова презентація: 3 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно. Усі учасники групи беруть активну участь у висвітленні презентації;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють. Переважна більшість учасників групи беруть участь у висвітленні презентації;

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації. Окремі учасники групи або лише один з них може пояснити викладені ідеї;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної недоброчесності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не добросовісності.

16. Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену

1. Проаналізуйте зміст понять «педагогіка», «психологія», «педагогіка вищої школи».
2. Опишіть місце педагогіки вищої школи в системі наукового знання.
3. Сформулюйте предмет, завдання і функції педагогіки та психології вищої школи на сучасному етапі розвитку суспільства.
4. Яке місце посідає педагогіка вищої школи в системі соціально-економічної розбудови української держави?
5. Окресліть перспективи розвитку педагогіки та психології вищої школи.
6. Охарактеризуйте структуру діяльності суб'єктів навчального процесу у вищій школі.
7. Назвіть основні елементи навчального процесу у ВНЗ.
8. Опишіть структуру процесу навчання з погляду суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача і студента.
9. Охарактеризуйте єдність освітніх, розвивальних і виховних функцій навчання у вищій школі.
10. Розкрийте специфіку дотримання загальних принципів навчання у вищій школі.
11. У якому співвідношенні знаходяться закономірності і принципи навчання?
12. Що слід розуміти під принципами дидактики?
13. Надайте характеристику основних принципів дидактики вищої школи.
14. Яке значення має педагогічна професія для розвитку суспільства?
15. Охарактеризуйте психологічні характеристики студентства.
16. У чому проявляються основні риси студентства як соціальної групи?
17. Розкрийте характерні особливості психічного та соціального розвитку у студентському віці.
18. У чому полягають особливості соціальної ситуації розвитку студентів?
19. Особливості розвитку когнітивної сфери студентів?
20. Розкрийте особливості "Я-концепції" у студентському віці.

21. Розкрийте поняття студентської групи як малої соціальної групи.
22. Охарактеризуйте стадії розвитку студентської групи.
23. Охарактеризуйте основні напрями діяльності викладача вищого навчального закладу.
24. У чому, на Ваш погляд, знаходить вияв професіоналізм викладача ВНЗ? Наведіть приклади.
25. Обґрунтуйте необхідність інноваційної спрямованості педагогічної діяльності.
26. Охарактеризуйте основні складові педагогічної культури викладача ВНЗ.
27. Яке місце в структурі педагогічної культури посідає культура педагогічного спілкування? Відповідь аргументуйте прикладами.
28. Що таке педагогічна майстерність?
29. Аргументуйте тезу щодо впливу педагогічних здібностей на професійну майстерність викладача ВНЗ.
30. Якими засобами можна досягти успіху при проведенні лекції? Наведіть приклади з педагогічної практики.
31. Чи потрібна педагогічна імпровізація при лекційному викладанні? Сформулюйте аргументи “за” і “проти”.
32. Які чинники впливають на формування особистого іміджу педагога?
33. Сформулюйте правила професійного етикету викладача ВНЗ. Яке місце посідає володіння етикетом у структурі педагогічного іміджу?
34. Охарактеризуйте історико-педагогічні аспекти розвитку та становлення лекції і лабораторно-практичних занять.
35. Поясніть, у чому полягають переваги і недоліки лекції у вищій школі.
36. Які види лекцій використовують у сучасному ВНЗ? У чому полягають їх дидактичні завдання?
37. Яким чином можна активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів на лекції?
38. У чому полягає зв'язок лекції, семінарських і лабораторно-практичних занять?
39. Опишіть структуру традиційної тематичної лекції. Від яких чинників залежить структура лекції?
40. Сформулюйте ознаки ефективної лекції.

15. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних завдань, попередня підготовка до семінарських занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
2. Беззастережне дотримання під час занять правил безпеки, вимог охорони праці, санітарно-гігієнічних норм та протиепідемічних заходів.
3. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).
4. Здобувачі освіти мають право на визнання результатів навчання з

дисципліни, набутих у неформальній та/або інформальній освіті.

5. Здобувачі освіти мають право на оскарження результатів підсумкового контролю з дисципліни або процедури його проведення.

6. Здобувачі освіти мають право на самостійний вибір форм і проблематики індивідуальних завдань.

7. При виконанні індивідуальної роботи здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувачі несуть персональну відповідальність згідно із законодавством України та нормативними документами НУЦЗ України.

16. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 564.

2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» для підготовки магістра в галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини за спеціальністю С4 Психологія. Черкаси: НУЦЗ України.

Базова література

1. Виноградова В. Є., Юрченко В. І. Психологія вищої освіти: теоретичні та практичні аспекти: навч. посіб. 2-е вид. Київ: Ліра-К, 2020. 296 с.

2. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

3. Городиська В., Пантіюк М., Міляєва В. Педагогіка та психологія вищої школи : тексти лекцій. Дрогобич : Редакц.- видавн. відділ ДДПУ, 2014. 307 с.

4. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб. Київ, 2017. 456 с.

5. Джеджула О.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Вінниця: ВНАУ, 2020. 208 с.

6. Мешко О. І. Психологія вищої школи. Навчальний посібник. Тернопіль: «Вектор», 2018. 196 с.

7. Мартинець Л. А. Педагогіка вищої школи: опорний конспект лекцій. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. 40 с.

8. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О.І. Федоренко, В.О. Тюріна, С.П. Гіренко, С.М. Бойко, М.О. Котелюх, П.Д. Червоний, О.В. Медведєва; за заг. ред. О.І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с

9. Педагогіка та психологія вищої школи : навч. посіб. Харків : НФаУ, 2019. 248 с.

10.

Педагогіка і

психологія вищої школи: навчально-методичний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2024. 266 с.

11. Стинська
В.В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2022. 180 с.

12. Сучасні
технології навчання і методики викладання дисциплін. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.

Допоміжна

1. Вітвицька С. С. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів заочної форми навчання та непедагогічного профілю / Вітвицька С. С., Єремєєва В. М. Житомир: ФОП Левковець Н. М., 2017. 232 с.

2. Науково-педагогічне дослідження : навчальний посібник для магістрантів / Укладачі: Н. Н. Чайченко, О. М. Семенов, Л. М. Артюшкіна, О. М. Рудь. Суми : СОІППО, 2015. 190 с.

3. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-ХХІ, 2014. 534 с.

4. Нагаєв В. М. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. – Х.: «Стильна типографія», 2019. 267 с.

5. Педагогіка: Баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів. Харків: Фоліо, 2015. 572 с.

6. Педагогіка: практикум для студентів педагогічних спеціальностей. Тернопіль: КІЦ «ПРІНТОФІС», 2016. 39 с.

7. Практикум з педагогіки / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во Житомир. держ. ун-т, 2017. 546 с.

8. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

9. Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 120 с.

10. Шапран О. І., Новак О. М. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я. М., 2018. 280 с.

11. Якість вищої освіти: теорія і практика: навчально-методичний посібник. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.

Інформаційні ресурси

1. Джеджула О.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / Вінниця: ВНАУ, 2020. 208 с. <http://surl.li/trmgli>

2. Закон України «Про вищу освіту» (2014)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>

3. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч.

посіб. Д. : Акцент, 2014. 416 с. URL: <https://surl.lt/igppbs>

4. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с. URL: <https://surl.li/wgyauz>

5. Психічне здоров'я особистості: підручник для вищих навчальних закладів / С.Д. Максименко, Я.В. Руденко, А.М. Кушнерьова, В.М. Невмержицький. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 438 с. <http://surl.li/vmpqyw>

6. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін [Текст]: / Л. В. Лебедик, В. Ю. Стрельніков, М. В. Стрельніков. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с. <http://surl.li/qrrrci>

7. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано–Франківськ, 2022.180 с. <http://surl.li/fjslna>

8. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с. URL: <https://surl.lt/khjzxx>

9. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посіб. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 150 с. <http://surl.li/cagfik>

Розробник:

професор кафедри психології
діяльності в особливих умовах
доктор психологічних наук, професор

Геннадій ГРИБЕНЮК